

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การศึกษาลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน ครอบคลุมสาระ ดังนี้ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนในภาคกลาง ตามแนวความคิดการศึกษาชุมชนโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก
2. เพื่อเปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างกันของลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนในภาคกลาง ตามแนวความคิดการศึกษาชุมชนโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก
3. เพื่อ สังเคราะห์คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนชุมชนและคุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชนในภาคกลาง ตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนในพื้นที่ภาคกลางที่ตอบรับเข้าร่วมโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่มีบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นครูต้นแบบหรือครูแห่งชาติ แล้วคัดเลือกตามขนาดของโรงเรียนแบ่งเป็นขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก ตามลำดับ ได้แก่ 1. โรงเรียนสุพรรณภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 2. โรงเรียนวัดไทรใหญ่ (นนททิวากรราษฎร์บำรุง) อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี 3. โรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกูล) อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งแยกผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีจำนวนรวม 29 คน แบ่งได้เป็น 2 ฝ่าย ได้แก่

1.1 ฝ่ายโรงเรียน จำนวน 15 คน แยกเป็น

- ผู้อำนวยการโรงเรียนและผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน 4 คน
- ครูผู้สอน 11 คน

1.2 ฝ่ายชุมชน จำนวน 14 คน แยกเป็น

- เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 4 คน
- เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล 3 คน
- เจ้าหน้าที่สำนักงานเทศบาล 3 คน
- กำนัน 2 คน
- ผู้ใหญ่บ้าน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

2.1 แบบศึกษาเอกสาร เพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะภายในของโรงเรียน 1 ชุดและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะภายนอกของโรงเรียนอีก 1 ชุด

2.2 แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการศึกษาเอกสาร โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยจัดทำแนวคำถามตามประเด็นของคำถามเกี่ยวกับลักษณะภายในของโรงเรียนที่จะส่งผลต่อการจัดการงานของโรงเรียนชุมชน เพื่อใช้สัมภาษณ์กับฝ่ายโรงเรียน 1 ชุด และจัดทำแนวคำถามตามประเด็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะภายนอกของโรงเรียนที่จะส่งผลต่อการจัดการงานของโรงเรียนชุมชน เพื่อใช้สัมภาษณ์กับฝ่ายชุมชนอีก 1 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาเอกสารทั้งจากเอกสารของโรงเรียนและเอกสารจากชุมชน โดยใช้แบบศึกษาเอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือ จากนั้นผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 29 คน โดยผู้วิจัยนัดวันเวลาและไปสัมภาษณ์ด้วยตนเองและบันทึกข้อมูลด้วยแถบบันทึกเสียงและการจดบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นของลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนที่จะส่งผลต่อการจัดการงานของโรงเรียนชุมชน และผู้วิจัยนำเสนอเป็นตาราง คำบรรยาย

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จำแนกตามคำสำคัญและวลีหลัก จัดเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นของลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนที่จะส่งผลต่อการจัดการงานของโรงเรียนชุมชน

ในการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญๆ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาลักษณะภายในของโรงเรียนชุมชนในภาคกลาง ตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนในภาคกลาง ตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างกันของลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชน

ตอนที่ 4 คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนชุมชนและคุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาลักษณะภายในของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน

จากการวิจัย สามารถแยกผลการศึกษาตามขนาดของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดเล็ก และแบ่งตามประเด็นที่ศึกษา คือ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน บทบาทของครูและการจัดหลักสูตร 4 ด้านตามแนวความคิดโรงเรียนชุมชน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาลักษณะภายในของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน ได้ดังนี้

โรงเรียนขนาดใหญ่ (โรงเรียนสุพรรณภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันในชุมชน มีลักษณะความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมทั้ง 2 ทาง ได้แก่

1.1 ความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในลักษณะชุมชนมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมและการบริหารงานในโรงเรียน โดยกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมจะเป็นกลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มศิษย์เก่า เข้ามามี

ส่วนร่วมต่อกิจกรรมและการบริหารโรงเรียนในด้าน การสนับสนุนเงินทุน การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน สนับสนุนสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติม มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

1.2 ความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในลักษณะ โรงเรียนมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยทางโรงเรียนมีศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาวิชาชีพครูและสนับสนุนบุคลากรของโรงเรียนต่อกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น

2. การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน จากการวิจัยพบว่า ประเด็นการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนมี ประเด็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

2.1 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากร ทางโรงเรียนมีการจัดประชุมอบรม และสร้างเครือข่ายภายในโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.2 คุณลักษณะของบุคลากรที่ควรพัฒนาเพื่อการทำงานร่วมกับชุมชน คุณลักษณะของบุคลากรที่ทำงานร่วมกับชุมชนที่สำคัญนั้น คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรู้ทั้งด้านวิชาการ และความรู้เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในชุมชนอย่างดี

2.3 การพัฒนาบุคลากรให้เข้าหาชุมชน บุคลากรส่วนมากมองว่า การจะให้บุคลากรของโรงเรียนเข้าหาชุมชนเป็นเรื่องยากเพราะชุมชนในรอบโรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง ทำให้คนในชุมชนเองก็ไม่มีเวลามาปฏิสัมพันธ์ด้วยเพราะต้องทำงานเช่นกัน อีกทั้งภาระงานบุคลากรก็มีมาก

3. บทบาทของครู จากการวิจัยพบว่า บทบาทของครูมี ประเด็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

3.1 การจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน (Facilitator) และทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น (Stimulator) ให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนั้นครูเป็นผู้คิดค้นนวัตกรรม (Innovation) การสอนใหม่ๆ

3.2 การเข้าไปมีบทบาทต่อกิจกรรมภายในชุมชน ครูในโรงเรียนเข้าไปมีบทบาทโดยไปเป็นวิทยากรบรรยายความรู้ให้กับหน่วยงานในชุมชน เป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ไปนำเสนอผลงานวิธีการสอนของครูให้กับองค์กรชุมชนที่เชิญมา

3.3 การประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนประสานงานกับผู้ปกครองของนักเรียนเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมในโรงเรียน

4. การจัดกิจกรรมและหลักสูตร 4 ด้านตามแนวความคิดโรงเรียนชุมชน พบว่า

4.1 การจัดหลักสูตรชุมชนเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะวิทยากรพ่อเพลงแม่เพลงพื้นบ้าน

4.2 การจัดหลักสูตรอาชีพเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนจัดกิจกรรมชุมนุมอาชีพและมีการเชิญผู้ประกอบการที่ประกอบอาชีพต่างๆ เข้ามาเป็นวิทยากร ในส่วนของการจัดหน่วยแนะแนวอาชีพหรือให้ความรู้ฝึกอาชีพ ทางโรงเรียนไม่ได้จัด

4.3 การให้บริการอาคาร สถานที่ สิ่งของกับชุมชน คนในชุมชนหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนใช้อาคารและสถานที่บ่อย

4.4 การพัฒนาชุมชน โรงเรียนร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหการจราจรติดขัดบริเวณหน้าโรงเรียนและเข้าร่วมโครงการคนดีศรีแผ่นดิน โดยสนับสนุนครูให้เป็นวิทยากรประจำโครงการ

โรงเรียนขนาดกลาง (โรงเรียนวัดไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันในชุมชน มีลักษณะความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมทั้ง 2 ทาง ได้แก่

1.1 ความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในลักษณะชุมชนมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมและการบริหารงานในโรงเรียน โดยกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมจะเป็นกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน พระสงฆ์และกลุ่มผู้ประกอบการ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะเข้ามามีส่วนร่วมต่อกิจกรรมและการบริหารโรงเรียนแตกต่างกันไปดังนี้ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเป็นวิทยากรภายนอกและเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน กลุ่มชาวบ้านสนับสนุนเงิน สิ่งของอุปกรณ์ แรงกายและเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น กลุ่มพระสงฆ์ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนและเป็นเงินทุนให้ทางโรงเรียน กลุ่มผู้ประกอบการมีส่วนร่วมโดยแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะ

1.2 ความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในลักษณะโรงเรียนมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน โรงเรียนมีลักษณะเป็นแหล่งบริการชุมชนในด้านบุคลากรที่มีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการให้แก่คนในชุมชน และให้การสนับสนุนกิจกรรมของหน่วยงานราชการหรือเอกชนที่จัดงานขึ้นในชุมชนตามร้องขอ

2. การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน จากการวิจัยพบว่า ประเด็นการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนมี ประเด็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

2.1 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากร ทางโรงเรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากรหลายรูปแบบ ทั้งจัดประชุมอบรมบุคลากร สนับสนุนให้ลาศึกษาต่อได้ทั้งภาคปกติและภาคพิเศษ มีเครือข่ายครุมีศูนย์วิชาการเพื่อให้ศึกษาด้วยตนเองและปรึกษากับครูต้นแบบ

2.2 คุณลักษณะของบุคลากรที่ควรพัฒนาเพื่อการทำงานร่วมกับชุมชน คุณลักษณะของบุคลากรที่ทำงานร่วมกับชุมชนที่สำคัญนั้น คือ การเป็นคนในชุมชนเป็นคนในพื้นที่และเข้าหาชุมชนช่วยงานชุมชน

2.3 การพัฒนาบุคลากรให้เข้าหาชุมชน บุคลากรส่วนมากมองว่า การจะให้บุคลากรของโรงเรียนเข้าหาชุมชนเป็นเรื่องยาก เพราะถ้าหากไม่ใช่คนในท้องถิ่นหรือในพื้นที่จะไม่ค่อยสนใจชุมชน ต้องมีเหตุการณ์จำเป็นจึงจะเข้าชุมชน

3. บทบาทของครู จากการวิจัยพบว่า บทบาทของครูมี ประเด็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

3.1 การจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ครูทำหน้าที่เป็นเป็นผู้วิเคราะห์ (Analyst) ความต้องการและปัญหาของคนในชุมชนแล้วจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น จากนั้นครูทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น (Stimulator) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ในตัวนักเรียน ในโรงเรียนและในชุมชน และทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ให้นักเรียน

3.2 การเข้าไปมีบทบาทต่อกิจกรรมภายในชุมชน ครูในโรงเรียนเข้าไปมีบทบาทโดยไปเป็นทั้งเป็นกรรมการในกิจกรรมนั้นๆ เป็นแขกผู้ร่วมงานและผู้ช่วยงานต่างๆ ในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น

3.3 การประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนประสานกับหลายหน่วยงานในชุมชนแต่จะประสานงานกับทางเทศบาลบ่อย เพราะโรงเรียนอยู่ในสังกัดของสำนักเทศบาล

4. การจัดกิจกรรมและหลักสูตร 4 ด้านตามแนวความคิดโรงเรียนชุมชน พบว่า

4.1 การจัดหลักสูตรชุมชนเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนได้นำปัญหาท้องถิ่นมาจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและให้คนในชุมชนเป็นวิทยากรท้องถิ่นและนำนักเรียนลงชุมชนไปศึกษายังสถานที่จริง

4.2 การจัดหลักสูตรอาชีพเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนพานักเรียนไปดูงานด้านอาชีพเกษตรนอกสถานที่ และมีการเชิญวิทยากรมาสาธิตทำสินค้าประจำตำบล และมีจัดกิจกรรมชุมนุมส่งเสริมอาชีพ ส่วนการจัดหน่วยแนะแนวอาชีพทางโรงเรียนไม่ได้จัด

4.3 การให้บริการอาคาร สถานที่ สิ่งของกับชุมชน โรงเรียนให้บริการสถานที่และสิ่งของกับคนในชุมชน และหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน

4.4 การพัฒนาชุมชน โรงเรียนจัดโครงการคลองสวนน้ำใส โดยโรงเรียนทำงานร่วมกับชุมชนและ หลักสูตรท้องถิ่นภูเขาขะของเรชาวไทรน้อย เป็นกิจกรรมที่จัดในโรงเรียนแล้วขอความร่วมมือไปยังผู้ประกอบการ และองค์กรในชุมชนให้ช่วยกันแยกขยะ

โรงเรียนขนาดเล็ก (โรงเรียนวัดบางน้อย อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันในชุมชน มีลักษณะความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมทั้ง 2 ทาง ได้แก่

1.1 ความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมในลักษณะชุมชนมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมและการบริหารงานในโรงเรียน โดยกลุ่มที่มีส่วนร่วมจะเป็นกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน พระสงฆ์และผู้ปกครอง ซึ่งแต่ละกลุ่มจะเข้ามามีส่วนร่วมต่อกิจกรรมและการบริหารโรงเรียนแตกต่างกันไป ดังนี้ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเป็นวิทยากรภายนอก กลุ่มชาวบ้านสนับสนุนเงินทุน สิ่งของ แรงกาย และให้ความคิดเห็นในการบริหารโรงเรียน กลุ่มพระสงฆ์สนับสนุนเงินให้โรงเรียนและเข้ามาเทศน์ กลุ่มผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วมโดยการเสนอความคิดเห็น

1.2 ความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมใน ลักษณะ โรงเรียนมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยทางโรงเรียนมีมุมสนามเด็กเล่น มีเครื่องเล่น มีสนามหญ้ากว้างและเปิดห้องสมุดของโรงเรียนให้คนทั่วไปเข้ามาใช้ และให้บริการในด้านบุคลากร

2. การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน จากการวิจัยพบว่า ประเด็นการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนมีประเด็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

2.1 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากร ทางโรงเรียนมีการจัดประชุมอบรม ส่งเสริมให้บุคลากรใช้นวัตกรรมการสอนใหม่ๆ มีการจัดระบบนิเทศภายในโรงเรียน และมีการสนับสนุนให้บุคลากรค้นคว้าวิจัยด้านการสอนเพื่อจัดทำผลงานทางวิชาการ

2.2 คุณลักษณะของบุคลากรที่ควรพัฒนาเพื่อการทำงานร่วมกับชุมชน คุณลักษณะของบุคลากรที่ทำงานร่วมกับชุมชนที่สำคัญนั้น คือ ควรเป็นคนในท้องถิ่นหรือคนในชุมชนเพราะจะเข้าใจชุมชนและควรผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2.3 การพัฒนาบุคลากรให้เข้าหาชุมชน บุคลากรส่วนมากมองว่าการจะให้บุคลากรของโรงเรียนเข้าหาชุมชนเป็นเรื่องยากเพราะครูมีภาระงานมาก แต่ถ้าจะทำก็ได้ บ้างว่าคนในปัจจุบันเห็นแก่ตัว ในอดีตมีครูที่เข้าหาชุมชนและทำงานกับชุมชนมาก แต่ในครูรุ่นใหม่จะน้อยเพราะขณะเรียนไม่ค่อยร่วมกิจกรรม จึงไม่มีทักษะการปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้

3. บทบาทของครู จากการวิจัยพบว่า บทบาทของครูมี ประเด็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

3.1 การจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และครูทำหน้าที่เป็นผู้คิดค้นคิดนวัตกรรม (Innovation) การสอนใหม่ๆ โดยประยุกต์การสอนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3.2 การเข้าไปมีบทบาทต่อกิจกรรมภายในชุมชน ครูในโรงเรียนเข้าไปมีบทบาทโดยเป็นผู้ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาให้กับผู้นำชุมชน และเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่คนในชุมชน

3.3 การประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนประสานงานกับหลายองค์กรในชุมชนกับองค์กรในชุมชน โดยเฉพาะกับทางสาธารณสุขตำบลกับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน

4. การจัดกิจกรรมและหลักสูตร 4 ด้านตามแนวความคิดโรงเรียนชุมชน จากการวิจัยพบว่า

4.1 การจัดหลักสูตรชุมชนเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนจัดกิจกรรมเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพเสพติด และจัดกิจกรรมการเกษตรเพื่อชีวิตผักสวนครัวและพืชยืนต้น ให้คนในชุมชนเป็นวิทยากรท้องถิ่น แต่ไม่ได้จัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น

4.2 การจัดหลักสูตรอาชีพจะเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนมีการสอนอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า และพานักเรียนไปดูงานและฝึกทำอาชีพในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ส่วนการจัดหน่วยแนะแนวอาชีพทางโรงเรียนไม่ได้จัด

4.3 การให้บริการอาคาร สถานที่ สิ่งของกับชุมชน โรงเรียนให้บริการอาคารและสถานที่กับคนในชุมชนและหน่วยงานในชุมชนบ่อย

4.4 การพัฒนาชุมชน โรงเรียนจัดโครงการน้ำใสใจหน้าพระทัยพระราชินีร่วมกับองค์กรในชุมชน และจัดกิจกรรมปล่อยปลาสู่มแม่น้ำ กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมอนุรักษ์ป่าไม้โดยทำงานร่วมกับประมงจังหวัด องค์กรและชาวบ้านในชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาลักษณะภายในของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน

จากการวิจัย สามารถแยกผลการศึกษิตตามขนาดของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดเล็ก และแบ่งตามประเด็นที่ศึกษา คือ บทบาทและคุณสมบัติของผู้นำชุมชน แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษิตลักษณะภายในของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน ได้ดังนี้

โรงเรียนขนาดใหญ่ (โรงเรียนสุพรรณภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี)

1. บทบาทและคุณสมบัติของผู้นำชุมชน จากการวิจัยพบว่า

- 1.1 บทบาทของผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนมีส่วนส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาของโรงเรียนโดยเข้าไปแนะนำโครงการหรือกิจกรรมใหม่ๆ
- 1.2 คุณสมบัติของผู้นำชุมชน คุณสมบัติสำคัญ คือ มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี เข้าใจชุมชนและยิ้มแย้มแจ่มใส

2. แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน จากการวิจัยพบว่า

โรงเรียนนำผู้ปกครองและศิษย์เก่า กรรมการสถานศึกษาเป็นทรัพยากร โดยนำมาสนับสนุนด้านการเงิน สนับสนุนสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนและมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน แต่ในส่วนองค์กรท้องถิ่นในชุมชนยังนำมาใช้ไม่มากนัก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชน จากการวิจัยพบว่า

ผู้นำชุมชนรู้สึกไม่มั่นใจในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชนมากนัก

4. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนและคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันใน 2 ลักษณะ ได้แก่

- 4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดหากเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการระดมทุน ผู้ปกครองและคนในชุมชนจะเข้าร่วมดี แต่ในส่วนกิจกรรมอื่น ผู้ปกครองและคนในชุมชนจะเข้าร่วมน้อยเพราะมีงานประจำต้องทำงาน ในส่วนเทศบาลและโรงเรียนจะมีการติดต่อกันบ้าง

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน เกี่ยวกับการได้รับความยอมรับจากคนในชุมชนต่อโรงเรียน โรงเรียนเป็นที่ยอมรับจากคนในชุมชน แต่กิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองและคนในชุมชนเข้าร่วมจะมาเข้าร่วมงานน้อยเพราะไม่มีเวลา อีกทั้งโรงเรียนมีศูนย์พัฒนาวิชาชีพครูจัดให้เป็นแหล่งความรู้ในชุมชน และมีครูวิทยากรให้หน่วยงานอื่นๆ ในชุมชน แต่ในบางจุดที่คนในชุมชนต้องการจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานและการบริหารโรงเรียน

โรงเรียนขนาดกลาง (โรงเรียนวัดไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี)

1. บทบาทและคุณสมบัติของผู้นำชุมชน จากการวิจัยพบว่า

1.1 บทบาทของผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนเข้าร่วมงานและช่วยงานที่โรงเรียนจัดขึ้น ออกความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนและให้การสนับสนุนงบประมาณโรงเรียน

1.2 คุณสมบัติของผู้นำชุมชน คุณสมบัติสำคัญ คือ ควรเป็นคนในท้องถิ่นและเสียสละ

2. แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน จากการวิจัยพบว่า

โรงเรียนนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ได้หลากหลายแหล่ง ได้แก่ หน่วยงาน/องค์กรในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน พระสงฆ์และผู้ปกครอง ซึ่งแต่ละแหล่งโรงเรียนก็จะนำมาใช้แตกต่างกันดังนี้ หน่วยงาน/องค์กรในชุมชนให้เจ้าหน้าที่มาเป็นวิทยากรในโรงเรียนและให้การสนับสนุนสิ่งของวัสดุอุปกรณ์ ปราชญ์ชาวบ้านโรงเรียนเชิญมาเป็นวิทยากรและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พระสงฆ์เข้าไปเทศน์ให้นักเรียน ผู้ปกครองสนับสนุนด้านเงินทุน สื่ออุปกรณ์ร่างกายและเข้าร่วมงาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชน จากการวิจัยพบว่า

ผู้นำชุมชนเชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการได้รับความยอมรับจากคนในชุมชนดี คนในชุมชนให้ความไว้วางใจและให้การยอมรับในตัวผู้นำชุมชน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนและคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันใน 2 ลักษณะ ได้แก่

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น คนในชุมชนให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดดี โดยเฉพาะกิจกรรมในวันสำคัญตามเทศกาลแต่วันทั่วไปคนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมน้อย องค์กรในชุมชนให้การสนับสนุนและเข้าร่วมงานดี

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน เกี่ยวกับการได้รับความยอมรับจากคนในชุมชนต่อโรงเรียน โรงเรียนเป็นที่ยอมรับจากคนในชุมชนดี แต่อาจารย์รุ่นเก่าจะได้รับความยอมรับมากกว่าอาจารย์รุ่นใหม่ ผู้บริหารโรงเรียนได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนดีมาก

โรงเรียนขนาดขนาดเล็ก (โรงเรียนวัดบางน้อย อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม)

1. บทบาทและคุณสมบัติของผู้นำชุมชน จากการวิจัยพบว่า

1.1 บทบาทของผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนเข้าร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอความคิดเห็นต่อกิจกรรมที่โรงเรียนจัด ร่วมงานช่วยจัดงานหรือกิจกรรมที่โรงเรียนจัด ทำงานร่วมกับองค์กรในชุมชน หาเงินทุนการศึกษาให้กับนักเรียนและสนับสนุนงบประมาณให้โรงเรียนจัดกิจกรรม

1.2 คุณสมบัติของผู้นำชุมชน คุณสมบัติสำคัญ คือ เป็นคนทันสมัย เปิดตัว เสียสละทำงานโปร่งใส มีเวลาให้ชุมชน

2. แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน จากการวิจัยพบว่า

โรงเรียนนำปราชญ์ชาวบ้าน องค์กรในชุมชน และสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาใช้เป็นทรัพยากร ซึ่งแต่ละแหล่ง โรงเรียนก็จะนำมาใช้แตกต่างกันดังนี้ ปราชญ์ชาวบ้านเชิญมาเป็นวิทยากร องค์กรในชุมชนมีการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โรงเรียนใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชน สิ่งแวดล้อมในชุมชน ครูจะนำเรื่องสิ่งแวดล้อมมาจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนร่วมกับชุมชน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชน จากการวิจัยพบว่า

ผู้นำชุมชนเชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการได้รับความยอมรับจากคนในชุมชนดี เมื่อขอให้ช่วยงานอะไรก็ให้ความร่วมมือดี

4. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนและคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันใน 2 ลักษณะ ได้แก่

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น คนในชุมชนและองค์กรในชุมชนให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นดีและมีคนเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกิจกรรมหรืองานรื่นเริง

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน เกี่ยวกับการได้รับความยอมรับจากคนในชุมชนต่อโรงเรียน โรงเรียนเป็นที่ยอมรับจากคนในชุมชนดี คนในชุมชนจึงมั่นใจและให้

การยอมรับในการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นผู้ใหญ่ที่ครูในโรงเรียนอื่นๆ และชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพนับถือมาก

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างกันของลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชน

จากการวิจัย การศึกษาลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการเปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างกันของลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนแยกตามประเด็นที่ศึกษา คือ ลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียน ได้ดังนี้

ลักษณะภายในของโรงเรียน

1. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

1.1 ความสัมพันธ์ที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมและการบริหารงานในโรงเรียน

1.1.1 กลุ่มคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมและการบริหารงานในโรงเรียน

โรงเรียนขนาดใหญ่	กลุ่มผู้ปกครอง ศิษย์เก่า
โรงเรียนขนาดกลาง	กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน พระสงฆ์และผู้ปกครอง
โรงเรียนขนาดเล็ก	กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน พระสงฆ์และผู้ปกครอง

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งอยู่ในเขตเมืองจะมีความหลากหลายของคนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมต่อกิจกรรมในโรงเรียนและการบริหารงานในโรงเรียนน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลางซึ่งอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท และโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งอยู่ในเขตชนบท ขนาดของโรงเรียนจึงไม่มีผลต่อความหลากหลายของกลุ่มคนในชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมต่อกิจกรรมในโรงเรียนและการบริหารงานในโรงเรียน

1.1.2 คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้าน

โรงเรียนขนาดใหญ่	สนับสนุนเงินทุนและกิจกรรม แสดงความคิดเห็น
โรงเรียนขนาดกลาง	เป็นวิทยากรภายนอก กรรมการสถานศึกษา สนับสนุนเงินทุน การศึกษา สิ่งของอุปกรณ์ แรงกาย เข้าร่วมกิจกรรมและให้ความคิดเห็น
โรงเรียนขนาดเล็ก	เป็นวิทยากรภายนอก เงินทุน แรงกาย ให้ความคิดเห็น

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะมากหรือน้อยไม่ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน แต่ขึ้นอยู่กับลักษณะการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนที่เอื้อโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จากโรงเรียนขนาดกลางซึ่งจัดกิจกรรมที่เปิดกว้างให้คนในชุมชนทุกระดับเข้าหาโรงเรียน ลักษณะการมีส่วนร่วมจึงหลากหลายกว่า

1.2 ความสัมพันธ์ที่โรงเรียนมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน

1.2.1 โรงเรียนมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมในชุมชนด้าน

โรงเรียนขนาดใหญ่	จัดศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาวิชาชีพครู สนับสนุนบุคลากรของโรงเรียนต่อกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น
โรงเรียนขนาดกลาง	ให้บริการชุมชนในด้านบุคลากรทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สนับสนุนและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่องค์กรในชุมชนจัดขึ้น
โรงเรียนขนาดเล็ก	มีสนามเด็กเล่น บริการห้องสมุดโรงเรียน บริการด้านบุคลากร เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่องค์กรในชุมชนจัดขึ้น

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีโอกาสที่จะสร้างแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนทั้งในรูปแบบอาคารและบุคลากรได้มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก เนื่องจากมีเงินทุนและจำนวนบุคลากรมาก แต่ในส่วนการเข้าร่วมงานกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลต่อการเข้าร่วม ขึ้นอยู่กับลักษณะผู้บริหารโรงเรียน จากที่โรงเรียนขนาดกลางผู้บริหารโรงเรียนสนใจจะเข้าหาชุมชนเอง ครูจึงเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนด้วย

2. การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน

2.1 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากร

2.1.1 กิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้บุคลากรพัฒนาการเรียนรู้

โรงเรียนขนาดใหญ่	จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ สร้างครูเครือข่าย จัดคลินิกครู จัดเสวนาทางวิชาการ จัดทำเอกสารการปฏิรูปการเรียนรู้
โรงเรียนขนาดกลาง	จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ สนับสนุนให้ลาศึกษาต่อ มีระบบนิเทศภายในและมีเครือข่ายครูแกนนำ จัดให้มีศูนย์วิชาการให้ศึกษาด้วยตนเองและปรึกษากับครูต้นแบบ การให้บริการนิเทศแบบกัลยาณมิตรของครูต้นแบบเป็นรายบุคคล
โรงเรียนขนาดเล็ก	จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ส่งเสริมให้บุคลากรใช้นวัตกรรมการสอนใหม่ๆ มีระบบนิเทศภายในโรงเรียน สนับสนุนให้บุคลากรค้นคว้าวิจัยด้านการสอนเพื่อจัดทำผลงานทางวิชาการ

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีโอกาสดำเนินกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้บุคลากรได้หลากหลายกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กจะเน้นการพัฒนาบุคลากรจากการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน แต่โรงเรียนทุกขนาดไม่ได้จัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้บุคลากรด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะการจัดการศึกษาชุมชนหรือแนวความคิดโรงเรียนชุมชน

2.2 การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการเข้าหาชุมชน

2.2.1 ทักษะของบุคลากรเกี่ยวกับการเข้าหาชุมชน

โรงเรียนขนาดใหญ่	ส่วนใหญ่มองว่า การเข้าหาชุมชนเป็นเรื่องยากเพราะชุมชนในรอบโรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง คนในชุมชนก็ไม่มีเวลาปฏิสัมพันธ์เพราะต้องทำงานเช่นกัน ภาระงานบุคลากรก็มาก
โรงเรียนขนาดกลาง	ส่วนใหญ่มองว่า การเข้าหาชุมชนเป็นเรื่องยากเพราะหากไม่ใช่คนในท้องถิ่นจะไม่ค่อยสนใจชุมชน ต้องมีเหตุการณ์จำเป็นจึงจะเข้าชุมชน
โรงเรียนขนาดเล็ก	ส่วนใหญ่มองว่า การเข้าหาชุมชนเป็นเรื่องยากเพราะครูมีภาระงานมาก งานชุมชนถือเป็นภาระเพิ่ม คนในปัจจุบันเห็นแก่ตัว ครูรุ่นใหม่จะไม่มีทักษะการปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การเข้าหาชุมชนไม่มีส่วนสัมพันธ์กับขนาดของโรงเรียน เนื่องจาก จากผลสรุปเห็นได้ว่า การเข้าหาชุมชนขึ้นอยู่กับ ภาระงานของครู

ลักษณะชุมชน ลักษณะของตัวเอง นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าไม่ได้มีกลไกหรือนโยบายที่เด่นชัดจากโรงเรียนหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อส่งเสริมหรือฝึกให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าหาชุมชน ไปพุดจาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือไปสำรวจปัญหาภายในชุมชน จึงทำให้บุคลากรส่วนใหญ่ไม่สนใจจะเข้าชุมชน

2.3 คุณลักษณะของบุคลากรที่ควรพัฒนาเพื่อการทำงานร่วมกับชุมชน

2.3.1 คุณลักษณะที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นกับบุคลากรมากที่สุด

โรงเรียนขนาดใหญ่	การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรู้ทั้งด้านวิชาการรู้เกี่ยวกับปัญหาความต้องการในชุมชน
โรงเรียนขนาดกลาง	คนในชุมชนเป็นคนในพื้นที่และเข้าหาชุมชนช่วยงานชุมชน
โรงเรียนขนาดเล็ก	คนในท้องถิ่นหรือคนในชุมชน เข้าใจชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ดี

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนทุกขนาดเห็นตรงกันว่า คุณลักษณะของบุคลากรที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้น คือ ควรมีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นคนท้องถิ่นและเข้าใจชุมชน แต่ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่บุคลากรก็ไม่สามารถทำได้ ซึ่งในส่วนนี้ควรมีการสร้างแรงเสริมจากหน่วยงานต้นสังกัดและการฝึกอบรมให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวอย่างแท้จริง

3. บทบาทของครู

3.1 การจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน

3.1.1 วิธีจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนขนาดใหญ่	นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอน โดยจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและเชิญวิทยากรภายนอกมาสอน และไปแหล่งการเรียนรู้ และสอนโดยนิทานและใช้กิจกรรมโครงงาน
โรงเรียนขนาดกลาง	นำปัญหาชุมชนมาสอน โดยจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและเชิญวิทยากรภายนอกมาสอน และไปแหล่งการเรียนรู้ และจัดงานนิทรรศการทุกปี
โรงเรียนขนาดเล็ก	นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอน โดยเชิญวิทยากรภายนอกมาสอน และไปแหล่งการเรียนรู้ นำสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบโรงเรียนมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเพราะโรงเรียนทุกขนาดนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปัญหาในท้องถิ่นหรือแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาเป็นวิทยากรภายนอกได้ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นอิทธิพลจากการปฏิรูปการศึกษา ที่กำหนดให้โรงเรียนต้องนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งก็เกิดจากความตระหนักของบุคลากรในโรงเรียนเอง ซึ่งในจุดนี้ต้องพิจารณาในลักษณะการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จะเห็นได้ว่าโรงเรียนขนาดกลางจะมุ่งเน้นให้หลักสูตรเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริงทั้งการให้คนในท้องถิ่นร่วมระบุดูปัญหา จัดหลักสูตรและเป็นวิทยากร นำไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับคนในชุมชน นอกจากนี้โรงเรียนขนาดเล็กก็มุ่งจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของนักเรียนเพื่อให้ทั้งนักเรียนและคนในชุมชนเกิดความหวงแหนสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบโรงเรียน

3.2 การเข้าไปมีบทบาทต่อชุมชน

3.2.1 ครูเข้าไปมีบทบาทต่อชุมชนโดย

โรงเรียนขนาดใหญ่	เข้าไปเป็นวิทยากรเป็นกรรมการให้กับองค์กรในชุมชน
โรงเรียนขนาดกลาง	เข้าไปเป็นกรรมการ ผู้เข้าร่วมงาน ผู้ช่วยงานให้องค์กรในชุมชน
โรงเรียนขนาดเล็ก	เข้าไปเป็นกรรมการในองค์กรชุมชน ที่ปรึกษาให้กับผู้นำชุมชน เป็นวิทยากรให้กับองค์กรในชุมชน

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลต่อการเข้าไปมีบทบาทต่อชุมชน ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ลักษณะของตัวครูเองที่สนใจจะเข้าหาชุมชน และลักษณะของชุมชน ซึ่งครูที่เข้าชุมชนส่วนใหญ่จะเข้าไปในบทบาท ผู้ให้คำแนะนำ การเข้าไปในชุมชนในบทบาท ผู้ส่งเสริมให้เกิดเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ยังไม่เด่นชัดมากนัก

3.3 การประสานงาน ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

3.3.1 โรงเรียนประสานงานกับ

โรงเรียนขนาดใหญ่	ผู้ปกครองเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในโรงเรียน เข้ามาเป็นวิทยากร
โรงเรียนขนาดกลาง	หลายหน่วยงาน แต่ประสานกับเทศบาลมากที่สุด เพื่อสนับสนุนกิจกรรมในโรงเรียน วิทยากร ด้านงบ อุปกรณ์

โรงเรียนขนาดเล็ก หลายหน่วยงาน แต่ประสานสาธารณสุขตำบล อสม. มากที่สุด
เพื่อสนับสนุนกิจกรรมในโรงเรียน วิทยากร

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลต่อการประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพราะโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ มากกว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ทั้งๆ ที่ชุมชนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งอยู่ในชุมชนเมืองก็มีหน่วยงานอื่นๆ ที่สามารถติดต่อประสานงานได้เช่นกัน ซึ่งบทบาทของโรงเรียนทุกขนาดจะประสานเพื่อนำทรัพยากรเข้ามาในโรงเรียน แต่การประสานเพื่อนำโรงเรียนออกไปแก้ปัญหาชุมชนหรือพัฒนาชุมชนยังไม่เด่นชัดมากนัก

4. การจัดกิจกรรมและหลักสูตร 4 ด้าน

4.1 การจัดหลักสูตรชุมชนเป็นศูนย์กลาง

4.1.1 โรงเรียนนำปัญหาในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้านและสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับชุมชนมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

โรงเรียนขนาดใหญ่	นำภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะวิทยากร
โรงเรียนขนาดกลาง	นำปัญหาท้องถิ่นมาจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและให้คนในชุมชนเป็นวิทยากรท้องถิ่นและนำนักเรียนลงชุมชนไปศึกษาสถานที่จริง
โรงเรียนขนาดเล็ก	นำปัญหาเขาเสพติดมาจัดกิจกรรมและจัดกิจกรรมการเกษตร นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนให้คนในชุมชนเป็นวิทยากรท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะในท้องถิ่นแต่ไม่ได้รวบรวมเป็นเอกสารหลักสูตรท้องถิ่น

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขนาดของโรงเรียนนั้นไม่มีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องปัญหาในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้านสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับชุมชน และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน แต่หากพิจารณาในประเด็นการเกิดนั้นจะเห็นได้ว่า แต่ละโรงเรียนจะมีอิทธิพลที่ทำให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องปัญหาในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้านสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับชุมชน และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่แตกต่างกัน โรงเรียนขนาดใหญ่มีอิทธิพลจากภายใน คือ ความต้องการของผู้ปกครองที่อยากให้มียุทธวิธีที่เกี่ยวข้องกับจังหวัด อิทธิพลจากภายนอก คือ นโยบายจากการปฏิรูปการศึกษา ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลาง มีอิทธิพลจาก

ภายใน คือ ความต้องการของผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน บุคลากรในโรงเรียนที่อยากแก้ปัญหาขณะในตำบลไทรน้อยและปรับนิสัยการทิ้งขยะของเด็กในชุมชน อิทธิพลจากภายนอก คือ ปัญหาของขณะในตำบลไทรน้อย ส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก มีอิทธิพลจากภายใน คือ ความต้องการของครูและผู้นำชุมชนที่อยากแก้ปัญหาท้องถิ่นและอยากอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม อิทธิพลจากภายนอก คือ ความสนใจของคนในชุมชนต่อปัญหาในท้องถิ่น ภูมิปัญญาในท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

4.2 การจัดหลักสูตรอาชีพเป็นศูนย์กลาง

4.2.1 โรงเรียนนำคนในชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านวิชาชีพมาเป็นวิทยากรและจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาชีพ

โรงเรียนขนาดใหญ่	จัดกิจกรรมชุมนุมอาชีพ เชิญผู้ปกครองอาชีพต่างๆเป็นวิทยากร
โรงเรียนขนาดกลาง	จัดกิจกรรมชุมนุมอาชีพและเชิญวิทยากรจากหลายๆอาชีพ จัดดูงานอาชีพเกษตรนอกสถานที่
โรงเรียนขนาดเล็ก	สอนตัดเย็บเสื้อผ้า ดูงานและฝึกอาชีพในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลต่อการจัดกิจกรรมด้านวิชาชีพและการเชิญคนในชุมชนที่ประสบความสำเร็จเข้ามาเป็นวิทยากร แต่ลักษณะของชุมชนมีผลต่อการนำนักเรียนไปศึกษาและฝึกอาชีพนอกสถานที่

4.2.2 โรงเรียนมีการจัดหน่วยแนะแนวอาชีพให้นักเรียนและคนในชุมชน

โรงเรียนขนาดใหญ่	ทางโรงเรียนไม่ได้จัด
โรงเรียนขนาดกลาง	ทางโรงเรียนไม่ได้จัด
โรงเรียนขนาดเล็ก	ทางโรงเรียนไม่ได้จัด

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลต่อการจัดหน่วยแนะแนวอาชีพให้นักเรียนและคนในชุมชนเพราะโรงเรียนทุกขนาดไม่ได้จัด

4.3 การให้บริการอาคาร สถานที่ สิ่งของกับชุมชน

4.3.1 โรงเรียนให้บริการอาคาร สถานที่ สิ่งของกับชุมชน

โรงเรียนขนาดใหญ่	คนในชุมชน หน่วยงานในชุมชนใช้อาคารและสถานที่บ่อย
------------------	---

โรงเรียนขนาดกลาง	คนในชุมชน หน่วยงานในชุมชนใช้สถานที่และสิ่งของบ่อย
โรงเรียนขนาดเล็ก	คนในชุมชน หน่วยงานในชุมชนใช้อาคารและสถานที่บ่อย

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลต่อการให้บริการอาคาร สถานที่ สิ่งของกับชุมชนเพราะโรงเรียนทุกขนาดให้บริการ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละโรงเรียน จากที่โรงเรียนขนาดกลางไม่พร้อมด้านอาคารแต่สามารถให้บริการสถานที่และสิ่งของได้ดี

4.4 การพัฒนาชุมชน

4.4.1 โรงเรียนจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน

โรงเรียนขนาดใหญ่	ร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาการจราจรติดขัดบริเวณหน้าโรงเรียน และเข้าร่วมโครงการคนดีศรีแผ่นดิน โดยสนับสนุนครูให้เป็นวิทยากรประจำโครงการ
โรงเรียนขนาดกลาง	จัดโครงการคลองสวยน้ำใส โดยทำงานร่วมกับชุมชน และมีหลักสูตรท้องถิ่นภูเขาชะของเรชาวไทรน้อย เป็นกิจกรรมที่จัดในโรงเรียนแล้วขอความร่วมมือไปยังผู้ปกครองและองค์กรในชุมชนให้ช่วยกันแยกขยะ
โรงเรียนขนาดเล็ก	จัดโครงการน้ำใส คุณน้ำพระทัยพระราชนิเวศน์ร่วมกับองค์กรชุมชน กิจกรรมปล่อยปลาสู่มแม่น้ำ กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมอนุรักษ์ป่าไม้โดยทำงานร่วมกับประมงจังหวัด องค์กรและชาวบ้านในชุมชน

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลต่อการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนเพราะโรงเรียนทุกขนาดสามารถจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนได้ นอกจากนั้นบริบทที่ส่งผลการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนจะแตกต่างกัน โรงเรียนที่มีจุดยืนของตัวเอง มีเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนและครูผู้บริหารโรงเรียนให้ความใส่ใจตระหนักถึงปัญหาในชุมชน โรงเรียนจะขอความร่วมมือกับชุมชนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนเอง โดยไม่รอการสนับสนุนจากภายนอก ดังจะเห็นตัวอย่างจากโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดกิจกรรมที่ไม่รอการสนับสนุนจากภายนอก แต่เป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมขึ้นเอง แต่โรงเรียนขนาดใหญ่จะจัดกิจกรรมเมื่อมีการสนับสนุนจากภายนอกหรือความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชน

1. บทบาทและคุณสมบัติของผู้นำชุมชน

1.1 บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการจัดกิจกรรมในโรงเรียน

โรงเรียนขนาดใหญ่	ส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาโดยไปแนะนำโครงการกิจกรรมใหม่ๆ
โรงเรียนขนาดกลาง	ร่วมงานและช่วยงานที่โรงเรียนจัด ออกความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนและให้สนับสนุนงบประมาณ
โรงเรียนขนาดเล็ก	เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความคิดเห็นต่อกิจกรรมที่โรงเรียนจัด ร่วมงานช่วยจัดงานกิจกรรมที่โรงเรียน หาเงินทุนการศึกษาให้กับนักเรียนและสนับสนุนงบประมาณให้โรงเรียนจัดกิจกรรม

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า บทบาทของผู้นำชุมชนขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งมีความพร้อมทุกด้าน บทบาทของผู้นำชุมชนต่อกิจกรรมในโรงเรียนจึงมีไม่มากนัก เมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ในส่วนบทบาทของผู้นำชุมชนที่จะนำความรู้วิทยากรภายในโรงเรียนไปพัฒนาชุมชน ยังไม่เห็นชัดเจนมากนัก เพราะส่วนใหญ่จะมีบทบาทในลักษณะช่วยงานและเข้าร่วมงาน ให้ความคิดเห็นเป็นกรรมการสถานศึกษา

1.2 คุณสมบัติสำคัญของผู้นำชุมชนที่ทำงานร่วมกับโรงเรียน

โรงเรียนขนาดใหญ่	มนุษยสัมพันธ์ที่ดี เข้าใจชุมชนและยิ้มแย้มแจ่มใส
โรงเรียนขนาดกลาง	ควรเป็นคนในท้องถิ่นและเสียสละ
โรงเรียนขนาดเล็ก	เป็นคนทันสมัย เสียสละ ทำงานโปร่งใส มีเวลาให้ชุมชน

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ผู้นำชุมชนต่างลักษณะชุมชนต่างก็คิดเห็นต่างกันไป คุณสมบัติสำคัญของผู้นำชุมชนที่ทำงานร่วมกับโรงเรียนจึงขึ้นอยู่กับลักษณะของชุมชน สภาพปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน

2. แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

2.1 โรงเรียนนำทรัพยากรบุคคล องค์กรในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนขนาดใหญ่	นำผู้ปกครองและศิษย์เก่า กรรมการสถานศึกษา สนับสนุนด้านการเงิน สนับสนุนสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนและมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน แต่ในส่วนองค์กรท้องถิ่นในชุมชนยังนำมาใช้ไม่มากนัก
โรงเรียนขนาดกลาง	นำปราชญ์ชาวบ้านเป็นวิทยากร และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นิมนต์พระสงฆ์เข้าไปเทศน์ให้นักเรียน นำผู้ปกครอง สนับสนุนด้านเงินทุน สื่ออุปกรณ์ร่างกายและเข้าร่วมงาน ในส่วนหน่วยงาน/องค์กรในชุมชนให้เจ้าหน้าที่มาเป็นวิทยากรในโรงเรียนและให้การสนับสนุนสิ่งของวัสดุอุปกรณ์
โรงเรียนขนาดเล็ก	นำปราชญ์ชาวบ้านเชิญมาเป็นวิทยากร องค์กรในชุมชนมีการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โรงเรียนใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ส่วนสิ่งแวดล้อมในชุมชนครูนำมาจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลต่อการนำทรัพยากรมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพราะโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กสามารถนำทรัพยากรบุคคล องค์กรในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้หลากหลายมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะองค์กรในชุมชนที่โรงเรียนขนาดใหญ่นำมาใช้ไม่มากนัก ทั้งที่มีองค์กรในชุมชนอยู่รอบโรงเรียนเป็นจำนวนมาก และหากพิจารณาวัตถุประสงค์ของการนำทรัพยากรมาใช้ ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเข้า โดยโรงเรียนมุ่งนำทรัพยากรเข้าโรงเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน ยังไม่ค่อยส่งผลถึงการจัดการเรียนการสอนให้คนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนมากนัก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชน

3.1 ผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน

โรงเรียนขนาดใหญ่	ผู้นำชุมชนไม่มั่นใจในความสัมพันธ์ที่ดีมากนัก
โรงเรียนขนาดกลาง	ผู้นำชุมชนเชื่อว่าได้รับความยอมรับจากคนในชุมชนดี

โรงเรียนขนาดเล็ก ผู้นำชุมชนเชื่อว่าได้รับความยอมรับจากคนในชุมชนดี
 จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขนาดของโรงเรียนซึ่งจะมีผลกับ
 ลักษณะของชุมชนนั้นมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชน เนื่องจากโรงเรียน
 ขนาดใหญ่มีนักเรียนจำนวนมากมักจะตั้งอยู่ในชุมชนเมือง เวลาและโอกาสที่คนในชุมชนกับผู้นำ
 ชุมชนจะมีปฏิสัมพันธ์กันจึงน้อย ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจึงมีผลต่อขนาดของโรงเรียนและ
 ลักษณะของชุมชน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน

4.1 คนในชุมชนและองค์กรในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

โรงเรียนขนาดใหญ่	ผู้ปกครองและคนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมระดมทุนดี ส่วนกิจกรรมอื่นจะเข้าร่วมน้อยเพราะมีงานประจำต้องทำงาน ในส่วนเทศบาลและโรงเรียนจะมีการติดต่อกันบ้าง
โรงเรียนขนาดกลาง	คนในชุมชนให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดดี โดยเฉพาะกิจกรรมในวันสำคัญตามเทศกาล แต่วันทั่วไปคนใน ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมน้อย องค์กรในชุมชนให้การสนับสนุน และเข้าร่วมงานดี
โรงเรียนขนาดเล็ก	คนในชุมชนและองค์กรในชุมชนให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรม ที่โรงเรียนจัดขึ้นดีและมีคนเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกิจกรรมหรืองานรื่นเริง

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลแต่ลักษณะของ
 ชุมชนมีผลต่อการที่คนในชุมชนจะเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัด นอกจากนั้นลักษณะของกิจกรรม
 ที่โรงเรียนจัดยังมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของคนในชุมชนด้วย

4.2 คนในชุมชนให้การยอมรับโรงเรียน

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนเป็นที่ยอมรับจากคนในชุมชน แต่กิจกรรมคนในชุมชน เข้าร่วมจะมาเข้าร่วมงานน้อยเพราะไม่มีเวลา
โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนเป็นที่ยอมรับจากคนในชุมชนดี ผู้บริหารโรงเรียนได้รับการ ยอมรับจากคนในชุมชนดีมาก
โรงเรียนขนาดเล็ก	โรงเรียนเป็นที่ยอมรับจากคนในชุมชนดี ผู้บริหารโรงเรียนได้รับการ ยอมรับจากคนในชุมชนดีมาก

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลต่อการได้รับความยอมรับจากคนในชุมชน แต่ลักษณะของผู้บริหารและครูมีผลเป็นปัจจัยสำคัญ

ตอนที่ 4 คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนชุมชนและคุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน

จากการวิจัย สามารถสรุปคุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็น โรงเรียนชุมชนและคุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน แยกตามขนาดของโรงเรียนได้ ดังนี้

โรงเรียนขนาดใหญ่ (โรงเรียนสุพรรณภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี)

1. **คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนชุมชน** จากการวิจัยพบว่า มีปัจจัยดังนี้
 - 1.1 การสนับสนุนจากผู้ปกครองและศิษย์เก่า
 - 1.2 โรงเรียนเป็นที่ยอมรับจากคนในชุมชน
 - 1.3 ความพร้อมด้านอาคารและสถานที่
2. **คุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชน** จากการวิจัยพบว่า มีปัจจัยดังนี้
 - 1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเมือง
 - 1.2 ภาระงานของบุคลากรมีมาก

โรงเรียนขนาดกลาง (โรงเรียนวัดไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี)

1. **คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนชุมชน** จากการวิจัยพบว่า มีปัจจัยดังนี้
 - 1.1 บุคลากรของโรงเรียนเป็นคนท้องถิ่นและเข้าหาชุมชน
 - 1.2 โรงเรียนเป็นที่ยอมรับจากคนในชุมชน
 - 1.3 การสนับสนุนจากคนในชุมชนและองค์กรในชุมชน
 - 1.4 ความพร้อมด้านสถานที่และสิ่งของอุปกรณ์
 - 1.5 การให้ความสำคัญผู้สนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน
2. **คุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชน** จากการวิจัยพบว่า มีปัจจัยดังนี้
 - 1.1 ความไม่เข้าใจของคนในชุมชนบางส่วนต่อการทำงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียน
 - 1.2 โรงเรียนขาดบุคลากรและงบประมาณในการสอนวิชาชีพ

โรงเรียนขนาดเล็ก (โรงเรียนวัดบางน้อย อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม)

1. คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนชุมชน จากการวิจัยพบว่า มีปัจจัยดังนี้
 - 1.1 บุคลากรของโรงเรียนเป็นคนที่ท้องถิ่น
 - 1.2 โรงเรียนเป็นที่ยอมรับจากคนในชุมชน
 - 1.3 ความพร้อมด้านอาคารสถานที่
2. คุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชน จากการวิจัยพบว่า มีปัจจัยดังนี้
 - 1.1 ภาระงานและการจัดการการสอนของครูที่ทำงานกับชุมชนไม่เหมาะสม
 - 1.2 การขาดการติดตามและประเมินผลกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะภายในของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน

ตอนที่ 2 ลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน

ตอนที่ 3 คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนชุมชนและคุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน

ตอนที่ 1 ลักษณะภายในของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน

จากการศึกษาลักษณะภายในของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชนสามารถอภิปรายผลในประเด็น ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน บทบาทของครูและการจัดหลักสูตร 4 ด้านตามแนวความคิดโรงเรียนชุมชนได้ดังนี้

1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนทั้งหมดผู้วิจัยที่ศึกษามีความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดี แต่กลุ่มคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมและการบริหารงานในโรงเรียนจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของชุมชน โรงเรียนที่อยู่ในเขตเมืองกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะหลากหลายน้อยกว่าโรงเรียนที่อยู่ในเขตชนบท ส่วนมากกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมต่อกิจกรรมและการบริหารงานในโรงเรียนในเขตเมืองจะเป็นผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับโรงเรียน คือเป็นกลุ่มผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ในขณะที่โรงเรียนที่อยู่ในเขตชนบทกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมต่อกิจกรรมและการบริหารงานในโรงเรียนจะเป็นพวกกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน พระสงฆ์และผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับ พงณา เทียนธาดา (2543) และ พูลศรี ไม้ทอง (2543) ได้กล่าวถึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ ในส่วนลักษณะที่เข้ามามีส่วนร่วมคนในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ดังนี้ กลุ่มผู้ปกครองและศิษย์เก่าจะสนับสนุนเงินทุนและกิจกรรม แสดงความคิดเห็นในการบริหารโรงเรียน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านจะเข้ามาเป็นวิทยากรและเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มชาวบ้านซึ่งรวมถึงผู้นำชุมชนจะให้การสนับสนุนสนับสนุนเงินทุน ทุนการศึกษาแก่นักเรียน สิ่งของอุปกรณ์ แรงกาย เข้าร่วมกิจกรรมและให้ ความคิดเห็น ในกรณีที่โรงเรียนนั้นเป็นโรงเรียนวัดจะมีกลุ่มพระสงฆ์ให้การสนับสนุนเป็นวิทยากรและให้ทุนการศึกษาและเงินทุนสนับสนุนโรงเรียนเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับ วิจิตร ใสยะ (2543) ว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมโดยการ การแสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายหลักสูตร

ท้องถิ่น ผู้ปกครองให้ความร่วมมือด้านทุนทรัพย์และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนในการจัดสรรงบประมาณให้แก่โรงเรียน นอกจากนั้นจากการศึกษาพบว่าความหลากหลายของกลุ่มคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมและลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนไม่ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียนแต่ขึ้นอยู่กับลักษณะการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนที่เอื้อโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ พูลศรี ไม้ทอง (2543) ว่า ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเนื่องจากเห็นว่านโยบายของโรงเรียนไม่เอื้อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน และให้ข้อเสนอแนะว่าโรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในด้านความสัมพันธ์ที่โรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมในชุมชน โรงเรียนส่วนใหญ่จะให้บริการในด้านบุคลากรแก่ชุมชนในลักษณะของการส่งครูในโรงเรียนไปเป็นวิทยากร การส่งนักเรียนไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น ตรงกับ สอนง คุณมาศ (2528) ที่กล่าวถึงบาทการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนว่า มีบทบาทในการส่งนักเรียนไปบำเพ็ญประโยชน์ เป็นผู้นำประชาชนในพิธีต่างๆ และกิจกรรมทางศาสนาอยู่ในเกณฑ์มาก ยิ่งไปกว่านั้นโรงเรียนเขตชนบท โดยเฉพาะโรงเรียนเขตชนบทที่ผู้บริหารและครูเป็นคนในท้องถิ่นพักอยู่ในชุมชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนในลักษณะไม่เป็นทางการมากกว่าโรงเรียนในเขตเมือง เช่น ไปช่วยงานโดยไม่ได้มีหนังสือร้องขอ ไปช่วยงานในลักษณะเป็นกรรมการในงาน เป็นลูกมือช่วยงานต่างๆ ไม่ได้เป็นแขกมาร่วมงานเฉยๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สอนง คุณมาศ (2528) ว่า ผู้บริหารที่มีที่พักอาศัยในชุมชนปฏิบัติงานการพัฒนาชุมชนได้ดีกว่าผู้บริหารที่มีที่พักอาศัยอยู่นอกชุมชน

2. ด้านการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน โรงเรียนทั้งหมดผู้วิจัยที่ศึกษามีการจัดการพัฒนาบุคลากรที่แตกต่างกันไปตามขนาดของโรงเรียนและงบประมาณ โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่มีงบประมาณมากมีโอกาสจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้บุคลากรได้หลากหลายกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ สร้างครูเครือข่าย จัดคลินิกครู จัดเสวนาทางวิชาการ จัดทำเอกสารการปฏิรูปการเรียนรู้ สนับสนุนให้ลาศึกษาต่อ มีระบบนิเทศภายในและมีเครือข่ายครูแกนนำ จัดให้มีศูนย์วิชาการให้ศึกษาด้วยตนเองและปรึกษากับครูต้นแบบ การให้บริการนิเทศแบบกัลยาณมิตรของครูต้นแบบเป็นรายบุคคล ในขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กจะเน้นการพัฒนาบุคลากรจากการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน เช่น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ส่งเสริมให้บุคลากรใช้นวัตกรรมการสอนใหม่ๆ มีระบบนิเทศภายในโรงเรียน สนับสนุนให้บุคลากรค้นคว้าวิจัยด้านการสอนเพื่อจัดทำผลงานทางวิชาการ ซึ่งจากการศึกษาโรงเรียนทุกขนาดจะจัดกิจกรรมพัฒนาครูโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับ ชูดิษฐ์ ปานะดิษฐ์ (2545) ว่า ครูส่วนใหญ่มีความต้องการ การอบรมจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมในรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ และมีความต้องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในส่วนการเข้าหา

ชุมชนของบุคลากรในโรงเรียน ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครูเองมีภาระงานมาก อีกทั้งถ้าไม่เป็นคนท้องถิ่นเข้าหาชุมชนก็ไม่รู้จะเข้าไปทำอะไร ยิ่งถ้าหากเป็นชุมชนเมืองคนในชุมชนเองก็ไม่มีเวลาปฏิบัติสัมพันธ์ด้วยเพราะทั้งครูและคนในชุมชนเองต่างก็มีงานต้องทำเหมือนกัน แต่จะมีครูบางส่วนที่มักจะเป็นคนในชุมชนจะเข้าหาชุมชนอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่นาน ส่วนหนึ่งเพราะเป็นคนในชุมชนเองและมีใจรักที่จะพัฒนาชุมชน มักพบในโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนชนบท ส่งผลให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับศรัทธาจากคนในชุมชน ซึ่งตรงกับ นิรัตน์ จรจิตร (2520) กล่าวว่า ครูใหญ่ส่วนมากมีภูมิลำเนาเดิมอยู่คนละจังหวัดกับที่ตั้งโรงเรียนจะได้รับความร่วมมือจากชุมชนน้อย มีกำลังใจในการจัดบริการต่างๆ แก่ชุมชนน้อยกว่าครูใหญ่ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเดียวกันที่ตั้งโรงเรียน และสอดคล้องกับ วาด หนูมา (2540) การพัฒนาโรงเรียนนั้นจะยั่งยืนจะเกิดขึ้นเมื่อครูเข้าหาชุมชนและปฏิบัติเป็นระยะเวลาจนทำให้ชุมชนรู้สึกว่าเป็นโรงเรียนและครูเป็นสมบัติของเขา

ในส่วนคุณลักษณะของบุคลากรที่ควรพัฒนาเพื่อการทำงานร่วมกับชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าคุณลักษณะของบุคลากรที่ทำงานร่วมกับชุมชนได้ดีนั้น ได้แก่ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นคนในพื้นที่คนในชุมชนและมีความเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชนและเป็นผู้มีความรู้ ซึ่งตรงกับ สวัสดิ์ ยศบุญเรือง (2541) ที่กล่าวว่าผู้บริหารและครูต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับ วาด หนูมา (2541) คุณสมบัติผู้บริหารโรงเรียน คือ ต้องมีเวลาสัมพันธ์และเอื้ออาทรต่อชุมชน ความตั้งใจจริงในการพัฒนาโรงเรียน และความซื่อสัตย์ที่ชุมชนได้เห็นจึงทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ การพูดเสียสละ การเป็นผู้มีศีลธรรมอันดี และมีความสามารถเอาชนะจิตใจของชุมชนและครูได้

3. บทบาทของครู ส่วนใหญ่ครูสามารถจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนได้สอดคล้องกับสภาพของชุมชน โดยเลือกเอาสิ่งที่เป็นจุดเด่นของชุมชนเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน เช่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนโดยจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและเชิญวิทยากรภายนอกที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านมาสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น นำปัญหาชุมชนมาสอนโดยจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและพานักเรียนไปศึกษาดูงาน ไปลงมือปฏิบัติและฝึกงานจากแหล่งการเรียนรู้ซึ่งเป็นสถานที่จริง การนำสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบโรงเรียนมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับชุมชน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพชุมชนนี้ นอกจากนักเรียนจะได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมจริงและได้ลงมือปฏิบัติจริงยังทำให้เด็กเกิดความรู้สึกตระหนักรักและหวงแหนในชุมชนของตนเองด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ พงณา เอื้องไพบูลย์ (2546) ซึ่งกล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงกิจกรรมการเรียนรู้หลายลักษณะร่วมกันที่ทำให้ศักยภาพในชุมชนเพิ่มขึ้นได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การสนทนา การสังเกตผลของกิจกรรม การถ่ายทอดภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน การฝึกอบรมและดูงานในพื้นที่

จริง ในส่วนบทบาทของครูต่อชุมชน ส่วนใหญ่ครูเป็นวิทยากร เป็นกรรมการให้กับองค์กรในชุมชน เป็นที่ปรึกษาให้กับผู้นำชุมชน มีบางส่วนที่จะเข้าไปผู้เข้าร่วมงาน ผู้ช่วยงานให้องค์กรในชุมชน ซึ่งตรงกับ สวัสดิ์ ยศบุญเรือง (2541) ที่กล่าวว่าผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรครูควรเข้าไปมีบทบาทในองค์กรปกครองท้องถิ่นในลักษณะเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ประสานงานและเป็นคณะกรรมการ ในส่วนการประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชน พบว่าโรงเรียนในเขตเมืองมักประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ สื่อการเรียนการสอน สิ่งของอุปกรณ์และขอสนับสนุนกิจกรรมในโรงเรียน แต่ในส่วนโรงเรียนในเขตชนบทจะมีการประสานงานกับหลากหลายบุคคลและหลายองค์กรในชุมชนเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมในโรงเรียนทั้งการประสานงานขอสนับสนุนงบประมาณ ทุนการศึกษา แรงงาน สิ่งของอุปกรณ์และขอสนับสนุนกิจกรรมในโรงเรียน

4. การจัดกิจกรรมและหลักสูตร 4 ด้านตามแนวความคิดโรงเรียนชุมชน โรงเรียนส่วนใหญ่สามารถจัดการเรียนการสอนตามกิจกรรมและหลักสูตร 4 ด้านตามแนวความคิดโรงเรียนชุมชนได้ แต่จะมีลักษณะการจัดที่แตกต่างกันไป ในส่วนหลักสูตรชุมชนเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนทุกขนาดสามารถนำปัญหาในชุมชน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้านและสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับชุมชนมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ จากการริเริ่มของครูและผู้บริหารเป็นสำคัญ โดยชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะให้ความคิดเห็นให้ข้อมูลปัญหาและความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในฐานะวิทยากร ในโรงเรียนที่มีความพร้อมจะสามารถจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นได้และนำนักเรียนไปดูงาน ศึกษาจากสถานที่จริง ซึ่งสอดคล้องกับ พวงรัตน์ วิทยาดมารถ (2541) กล่าวว่า วิธีการที่ครูผู้สอนนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนมากที่สุด คือ นำนักเรียนออกไปศึกษาและร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น รองลงมาคือ นำสิ่งแวดล้อมที่อยู่ตามธรรมชาติมาประกอบการเรียนการสอน และตรงกับ พงนา เทียนธาดา (2543) กล่าวว่า ลักษณะที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ เป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานร่วมวิเคราะห์สภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชน และเป็นผู้ให้ความรู้และ / หรือถ่ายทอดประสบการณ์ในการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ในด้านหลักสูตรอาชีวจะเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนทุกขนาดไม่จัดหน่วยแนะแนวอาชีพเพราะไม่มีบุคลากรที่มีความชำนาญและไม่เห็นความสำคัญในการจัดเนื่องจากเห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่จะมีเป้าหมายศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อไปการจัดแนะแนวอาชีพจึงไม่มีความจำเป็น แต่โรงเรียนส่วนใหญ่สามารถนำคนในชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านวิชาชีพมาเป็นวิทยากรและจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาชีพได้ เช่น สอนตัดเย็บเสื้อผ้า สอนการเพาะเห็ดฟาง และมีการพาไปดูงานด้านอาชีพนอกสถานที่และฝึกอาชีพในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีการจัดกิจกรรมชุมนุมส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีทางเลือกในการหารายได้เสริมและสามารถเรียนรู้อาชีพที่มีอยู่ในชุมชน จากการได้ปฏิบัติ

จริงเกิดประสบการณ์ตรง นำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับแนวคิดของ กนกวรรณ รุกชชาติ (2541) ซึ่งกล่าวว่า การศึกษาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน เนื้อหาความรู้จะเป็นเนื้อหาที่มีการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนสอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง ลักษณะการเรียนการสอนเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ในส่วนการให้บริการอาคาร สถานที่ สิ่งของกับชุมชนทุกโรงเรียนให้บริการ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละโรงเรียน เนื่องจากบางโรงเรียนไม่พร้อมด้านอาคารแต่สามารถให้บริการสถานที่และสิ่งของกับชุมชนได้ดี สำหรับการพัฒนาชุมชนจากการศึกษาทุกโรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนได้ ซึ่งกิจกรรมหรือโครงการที่โรงเรียนเป็นฝ่ายริเริ่มจัดจะขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้บริหารและครูเป็นสำคัญที่จะต้องคิดและจับมือกับชุมชนทั้งผู้นำชุมชนและคนในชุมชน องค์กรในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมวางแผนในการจัดกิจกรรมการแก้ไขปัญหามุมชนและปฏิบัติงานร่วมกัน ที่เหลือจะเป็นกิจกรรมหรือโครงการที่มีนโยบายหรือทุนจากส่วนกลางมาให้โรงเรียนรับไปทำ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (2543) ซึ่งกล่าวว่า รูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม เหมาะสำหรับชุมชนที่มีผู้นำที่เข้มแข็งและมีศักยภาพพื้นฐาน เน้นแนวคิดการพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วมและการใช้ทรัพยากรตลอดจนภูมิปัญญาภายในชุมชน โครงการเกิดขึ้นโดยชุมชนเอง และมีเป้าหมายในการพัฒนาความสามารถของสมาชิกเพื่อแก้ปัญหการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งคือรูปแบบที่หน่วยงานภายนอกเป็นผู้ริเริ่ม เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับชุมชนที่ประสบปัญหาเกินขอบเขตความสามารถของชุมชน การแก้ปัญหาจำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอก อย่างไรก็ตามการจัดการจัดกิจกรรมการศึกษาในโครงการดังกล่าว มีเป้าหมายที่จะสร้างการมีส่วนร่วม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และศักยภาพของสมาชิกเพื่อให้แก้ปัญหาของชุมชนได้เองเช่นกัน

ตอนที่ 2 ลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน

จากการศึกษาลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน สามารถอภิปรายผลในประเด็น บทบาทและคุณสมบัติของผู้นำชุมชน แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน ได้ดังนี้

1. บทบาทและคุณสมบัติของผู้นำชุมชน จากการศึกษาผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เข้ามามีบทบาทต่อการจัดกิจกรรมในโรงเรียนในด้านออกความคิดเห็นต่อกิจกรรมที่โรงเรียนจัดในประเด็นต่างๆ ร่วมงานและช่วยงานที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสนับสนุน

งบประมาณให้โรงเรียนจัดกิจกรรม รองลงมา คือ หาเงินทุนการศึกษาให้กับนักเรียน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาโดยไปแนะนำโครงการหรือกิจกรรมใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สุทธิรักษ์ ปิณฑกานนท์ (2543) กล่าวว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะเป็นคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน เข้าร่วมประชุมในฐานะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้ข้อมูลและสร้างรายละเอียดของเนื้อหา วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของเนื้อหา มีส่วนร่วมโดยเข้าประชุมวิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะ และมีส่วนร่วมโดยเป็นวิทยากร ในประเด็นคุณสมบัติของผู้นำชุมชนที่ทำงานร่วมกับโรงเรียน คือ ควรมึลักษณะมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นคนในท้องถิ่น และเสียสละ เข้าใจชุมชน เป็นคนทันสมัย ทำงานโปร่งใส มีเวลาให้ชุมชน มีวิสัยทัศน์และเห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งใกล้เคียงกับ วันชัย รอดฉาย (2544) กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้นำ คือ ควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีคุณธรรม เป็นผู้เสียสละ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเห็นความสำคัญของการศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ประภาพันท์ ไชยวงษ์ (2544) ซึ่งกล่าวว่า ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ทางการศึกษาและการเห็นความสำคัญด้านการศึกษาของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการจัดและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล

2. แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า โรงเรียนที่ศึกษาสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ได้อย่างเหมาะสมโดยโรงเรียนได้นำทรัพยากรบุคคล องค์กรในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในประเด็นทรัพยากรบุคคล ในโรงเรียนเขตเมืองจะเป็นผู้ปกครองสนับสนุนด้านการเงินเป็นกรรมการสถานศึกษา และสนับสนุนสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน แต่โรงเรียนที่อยู่ในเขตชนบท ทรัพยากรบุคคลที่โรงเรียนนำมา ได้แก่ ผู้ปกครองจะให้เงินทุน ให้ความคิดเห็นข้อเสนอแนะและสนับสนุนสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนแล้วเมื่อโรงเรียนจัดงานจะมาร่วมงาน ในส่วนปราชญ์ชาวบ้านจะเข้ามาเป็นวิทยากรและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนวัดมักนิมนต์พระสงฆ์เข้าไปเทศน์ให้นักเรียน ในส่วนองค์กรในชุมชน โรงเรียนในเขตเมืองยังนำมาใช้ไม่มากนัก ซึ่งต่างจากโรงเรียนในเขตชนบทซึ่งสามารถนำมาใช้ได้อย่างหลากหลายโดยให้เจ้าหน้าที่มาเป็นวิทยากร ในโรงเรียนให้การสนับสนุนสิ่งของวัสดุอุปกรณ์ และนำองค์กรในชุมชนมาเป็นแหล่งการเรียนรู้ ชุมชนจากการพานักเรียนไปศึกษายังสถานที่จริง ในส่วนทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนในเมืองไม่ได้นำมาใช้มากเท่าที่ควรแต่ในโรงเรียนในเขตชนบทสิ่งแวดล้อมในชุมชนถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการจัดการศึกษา จากการศึกษาพบว่าการนำทรัพยากรมาใช้ขึ้นอยู่กับลักษณะของชุมชน ลักษณะของผู้บริหารและครูเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ นิจพร สุขสวัสดิ์อำนวย (2541) ซึ่งกล่าวว่า แหล่งวิทยากรในชุมชนที่ครูส่วนใหญ่ใช้แบ่งตามประเภทได้ดังนี้ 1. ประเภทที่เป็นบุคคล ได้แก่ นักวิชาการจากหน่วยงานทางด้านสาธารณสุข

2. ประเภทที่เป็นสถานที่ ได้แก่ แหล่งน้ำ ธรรมชาติและห้องสมุด 3. ประเภทวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ วัสดุที่มีอยู่ในธรรมชาติ 4. ประเภทที่เป็นกิจกรรม ได้แก่ นิทรรศการและการประกวดโครงการงาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชน ในส่วนโรงเรียนเขตเมือง ผู้นำชุมชนไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนมากนัก มีช่องว่างระหว่างผู้นำชุมชนกับคนในชุมชนมาก จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชนไม่ค่อยดีเท่าที่ควร แตกต่างจากโรงเรียนในเขตชนบทที่ผู้นำชุมชนจะมีเวลาช่วยเหลืองานชุมชนและคนในชุมชนก็มีเวลาปฏิสัมพันธ์กับผู้นำชุมชนจากการไปเข้าร่วมงานในชุมชน จึงมีโอกาสนทนาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันช่วยเหลืองานกันบ่อยๆ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชนในเขตชนบทดี จึงกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจึงมีผลต่อขนาดของ โรงเรียนและลักษณะของชุมชน เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีนักเรียนจำนวนมากและมักจะตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมือง เวลาและโอกาสที่คนในชุมชนกับผู้นำชุมชนจะมีปฏิสัมพันธ์กันจึงน้อย

4. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนในเขตเมืองคนในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนที่มีความจำเป็นต้องเข้าร่วมหรือเคยมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนมาก่อน เช่น ผู้ปกครองนักเรียนปัจจุบันและกลุ่มศิษย์เก่าที่มักจะเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการระดมทุนเข้าโรงเรียน ในส่วนกิจกรรมอื่นๆ คนในชุมชนจะเข้าร่วมงานน้อย ในส่วนองค์กรในชุมชน โรงเรียนในเขตเมืองจะมีการติดต่อประสานงานกันบ้าง โดยโรงเรียนมักจะติดต่อกับองค์กรในชุมชน เมื่อชุมชนจัดงานเทศกาลต่างๆ แล้วขอให้โรงเรียนส่งนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม แตกต่างจากโรงเรียนในเขตชนบทที่คนในชุมชนจะเข้าร่วมกิจกรรมจากหลากหลายกลุ่มความสัมพันธ์กับโรงเรียนและองค์กรในชุมชนก็ติดต่อประสานงานกันต่อเนื่อง องค์กรในชุมชนให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นดีเมื่อโรงเรียนจัดงานก็มีคนเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกิจกรรมหรืองานรื่นเริง แต่จากการศึกษาไม่พบว่า โรงเรียนและไม่มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนในลักษณะจัดกิจกรรมเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชนหรือเพื่อแก้ปัญหา พัฒนาชุมชนโดยตรง จะพบเห็นบ้างในโรงเรียนเขตชนบทที่มีการขอความร่วมมือกับคนในชุมชนและองค์กรในชุมชนเพื่อช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าลักษณะของชุมชนและลักษณะของกิจกรรมที่โรงเรียนจัดมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของคนในชุมชน เพราะหากคนในชุมชนเข้ามามีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดมาก คนในชุมชนก็มักมาร่วมงานมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พงนา เทียนธาดา (2543) ที่กล่าวว่า บทบาทสำคัญของโรงเรียนในการเสริมสร้างความร่วมมือจากชุมชน คือ เปิดโอกาสให้ผู้รู้ในชุมชนมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ / ถ่ายทอดประสบการณ์ และให้การต้อนรับชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในส่วนทัศนคติของคนในชุมชนต่อโรงเรียนพบว่าโรงเรียนทั้งหมดได้รับความศรัทธาจากคนในชุมชนในฐานะสถาบันการศึกษาที่ดีของชุมชน เพียงแต่โรงเรียนในเขตเมือง

เมื่อจัดกิจกรรมคนในชุมชนจะมาเข้าร่วมงานน้อยเพราะไม่มีเวลา จากการศึกษาพบว่า บุคลากรในโรงเรียนมีผลต่อความศรัทธาของโรงเรียนมาก โดยเฉพาะโรงเรียนในเขตชนบทที่มีผู้บริหารโรงเรียนและครูเป็นคนในชุมชน ตั้งใจทำงาน จะมีผลทำให้โรงเรียนได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนดีมากสอดคล้องกับวัชรารณ อภิวัชรารณ (2546) ซึ่งกล่าวว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในส่วนด้านโรงเรียน ประกอบด้วย บุคลากร วิธีการปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 3 คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนชุมชนและคุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน

จากการศึกษาคุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนชุมชนและคุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชนในภาคกลางตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน สามารถอภิปรายผลในประเด็นคุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนชุมชน คุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชน ได้ดังนี้

1. คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนชุมชน จากการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า มีปัจจัยดังนี้

1.1 บุคลากรของโรงเรียนเป็นคนท้องถิ่นและเข้าหาชุมชน จากการศึกษาพบว่าบุคลากรที่เป็นคนในท้องถิ่นหรือเป็นคนในพื้นที่ จะทำให้บุคลากรมีเวลามากขึ้นเพราะไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง นอกจากนั้นคนในชุมชนจะเข้าใจชุมชนและรู้ปัญหาของชุมชนดี ยิ่งไปกว่านั้นครูที่เป็นคนในชุมชนมักจะมีใจพัฒนาชุมชนของตัวเอง จะเข้าหาชุมชนและช่วยงานชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ประสานงานกับองค์กรในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้จะทำให้โรงเรียนรู้ว่าควรจัดกิจกรรมหรือโครงการใดให้ตรงกับปัญหา ความต้องการและสภาพแวดล้อมของชุมชนมากที่สุด และเมื่อโรงเรียนต้องการสิ่งใดจะได้รับความร่วมมือจากคนและองค์กรในชุมชนอย่างดี ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดสอดคล้องกับ วัชรารณ อภิวัชรารณ (2546) กล่าวว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในส่วนด้านโรงเรียน ประกอบด้วย บุคลากร วิธีการปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติงาน และตรงกับ นิรัตน์ จรจิตร (2520) สรุปผลว่า ครูใหญ่ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดเดียวกับที่ตั้งโรงเรียนจะได้รับความร่วมมือมากและมีความปลอดภัยในการเดินทางมาโรงเรียนมาก มีกำลังใจในการจัดบริการต่างๆ แก่ชุมชนมากกว่าครูใหญ่ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดคนละที่ตั้งโรงเรียน และสอดคล้องกับ วาด หนูมา (2540) ซึ่งกล่าวว่า ปัจจัยที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนที่มีประสิทธิผลต่อคุณภาพการศึกษา ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ คุณสมบัติผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องมีเวลาสัมพันธ์และเอื้ออาทรต่อชุมชน ความตั้งใจจริงในการพัฒนาโรงเรียน และความซื่อสัตย์ที่ชุมชนได้เห็นจึงทำให้ชุมชน

เข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังมีภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ การพูด เสียสละ ซื่อสัตย์ การเป็นผู้มีศีลธรรมอันดี และมีความสามารถเอาชนะจิตใจของชุมชนและครูได้

1.2 โรงเรียนเป็นที่ยอมรับจากคนในชุมชน จากการศึกษาโรงเรียนทั้งหมดเป็นโรงเรียนที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงมายาวนาน มีศิษย์เก่าที่เรียนจบไปแล้วประสบความสำเร็จจำนวนมากและบางส่วนของศิษย์เก่าก็กลับมาเป็นครูสอนในโรงเรียนอีกเพื่อพัฒนาโรงเรียนและชุมชนต่อไป อีกทั้งบุคลากรในโรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น มีการเชิญปราชญ์ชาวบ้านสาขาต่างๆ เข้ามาสอน อีกทั้งบุคลากรในโรงเรียนหลายคนก็เป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานในชุมชน มีบุคลากรตัวอย่างที่ได้รับรางวัลอย่างต่อเนื่องทั้งระดับชาติและระดับจังหวัด และอาจารย์ในโรงเรียนก็ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนในด้านความสามารถการจัดการเรียนการสอนและความเอาใจใส่ดูแลเด็กนักเรียน ทั้งหมดนี้จึงทำให้คนในชุมชนรู้สึกผูกพันเป็นส่วนหนึ่งกับโรงเรียน รู้สึกศรัทธาและให้การยอมรับโรงเรียน เมื่อชุมชนมีภาพและความคาดหวังในทางบวกกับโรงเรียนแล้ว ชุมชนก็จะแสดงออกในทางบวกกับโรงเรียน ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดสอดคล้องกับ วัชรภรณ์ อภิวัชรางกูร (2546) ซึ่งกล่าวว่า ปัจจัยที่ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโรงเรียน พบว่า ด้านชุมชนประกอบด้วย ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความห่วงใยสวัสดิภาพของบุตรหลาน ความผูกพันและความคาดหวังที่มีต่อโรงเรียน ความสามารถของผู้นำชุมชนและการเห็นความสำคัญของส่วนร่วมและตรงกับ วาด หนูมา (2540) ที่กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพต่อคุณภาพการศึกษานั้นจะยั่งยืนเมื่อปฏิบัติในชุมชนเป็นระยะเวลาจนทำให้ชุมชนรู้สึกว่าโรงเรียนและครูเป็นสมบัติของเขา เขามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดและรับผลประโยชน์ร่วมกัน

1.3 การสนับสนุนจากผู้ปกครอง คนในชุมชนและองค์กรในชุมชน จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนในเขตชนบทที่มีผู้บริหารและครูเข้าหาชุมชนมักจะได้รับ การสนับสนุนอย่างดีจากผู้ปกครอง คนในชุมชนและองค์กรในชุมชน ซึ่งตรงจุดนี้ส่งผลดีต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมและดำเนินการงานต่างๆ ในโรงเรียนได้อย่างหลากหลาย ต่อเนื่องและคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้เพราะได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชนและองค์กรในชุมชน อันจะนำไปสู่การขยายขอบเขตการจัดกิจกรรมออกไปนอกรั้วโรงเรียนไปยังที่บ้าน ในองค์กรต่างๆ ในชุมชน จนสุดท้ายจะเป็นกิจกรรมที่จัดกันทั้งในชุมชนคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นซึ่งจะ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทั้งชุมชนต่อไป ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดสอดคล้องกับ ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2522) ที่กล่าวว่า ถ้าประชาชนมีความรู้ดีและให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ แล้ว จะทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ผลดียิ่งขึ้น นอกจากนั้น วาด หนูมา (2540) กล่าวว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

โรงเรียนได้โดยโรงเรียนต้องสร้างศูนย์รวมใจของชุมชนขึ้นในโรงเรียน และสร้างกิจกรรมที่ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนได้ สนับสนุนให้ชุมชนร่วมกิจกรรม และ อุดลย์ วังศรีคุณ (2543) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การตระหนักถึงปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และดำเนินการและประเมินผลร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากโรงเรียนไม่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน

1.4 ความพร้อมด้านอาคาร สถานที่และสิ่งของอุปกรณ์ จากการศึกษาที่โรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่และสิ่งของอุปกรณ์ก็จะทำให้ชุมชนเข้ามาหาโรงเรียนได้ง่ายขึ้น ชุมชนและโรงเรียนมีเรื่องราวที่มีสายสัมพันธ์ต้องติดต่อพึ่งพากัน ซึ่งจะนำไปสู่การจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อคนในชุมชนต่อไป และโรงเรียนส่วนใหญ่ก็มีความพร้อมที่จะเป็นศูนย์กลางรองรับกิจกรรมในชุมชนได้คืออยู่แล้ว อย่างเช่น ที่สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น (อ่างอิงใน วิสุทธิ์ ราตรี , 2525) ได้สรุปผลการสำรวจการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนทั่วทั้งประเทศว่า สภาพแวดล้อมของโรงเรียนชุมชนอยู่ในระดับที่เอื้ออำนวยต่อการปรับปรุงและส่งเสริมกิจกรรมได้อย่างดีและ ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2522) กล่าวว่า โรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษาที่ 1 มีความพร้อมพอสมควร ในด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์ ครูและคณะกรรมการโรงเรียน

2. คุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชน จากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยดังนี้

2.1 ภาระงานของบุคลากรมีมาก จากการศึกษาพบว่าบุคลากรส่วนใหญ่นอกจากมีงานสอนแล้วยังต้องทำงานธุรการ ตรวจการบ้านนักเรียน ทำผลงานเลื่อนขั้นตัวเองและงานในโรงเรียนอื่นๆ เพิ่มเติม อีกทั้งการจัดตารางการสอนของครูที่ทำงานกับชุมชนก็ไม่เหมาะสมกับภาระงานครู เพราะครูที่เข้าหาชุมชนออกชุมชนสัมพันธ์ก็มีคาบการสอนเท่ากับครูสอนทั่วไป การที่ครูรับงานชุมชนจึงเหมือนเป็นการรับภาระงานเพิ่มเติม บุคลากรส่วนใหญ่ถ้าไม่ใจรักจริงๆ จึงไม่เข้าหาชุมชน สอดคล้องกับ ฌ์ฐพงศ์ แก้วดาปี (2543) ที่ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษพบว่า สาเหตุหนึ่งของปัญหาเนื่องจากครูมีภาระกิจการสอนมาก

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเมือง จากพบว่า ในชุมชนเมืองความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน ผู้นำชุมชนและ องค์กรในชุมชนไม่ดีเท่าไรนัก เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เป็นลักษณะของชุมชนเมืองที่ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างมีงานต้องทำ สังคมรีบเร่งโอกาสที่ผู้คนจะมีปฏิสัมพันธ์กัน พุดจาสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันจึงน้อยกว่าในชนบท นอกจากนั้นจากการที่ไม่มีเวลาคู่กันเมื่อโรงเรียนจัดกิจกรรมจึงไม่หลากหลายและไม่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน เพราะคนในชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมใดกับกิจกรรมนั้น เมื่อโรงเรียน

จัดกิจกรรมคนในชุมชนจึงไม่เห็นความสำคัญและไม่ไปร่วมงาน สอดคล้องกับวัชรารักษ์ อภิวิช รามกูร (2546) ที่กล่าวว่า ปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อม ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวัฒนธรรม

2.3 คนในชุมชนบางส่วนไม่เข้าใจต่อการทำงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียน จากการศึกษา พบว่าคนในชุมชนบางส่วนโดยเฉพาะคนในชุมชนที่มั่งคั่งใหม่จะไม่เข้าใจการทำงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเพราะมองว่าโรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษาให้ดีที่สุด เมื่อเข้ามาในโรงเรียนไม่พบครูไม่พบผู้บริหารโรงเรียนจึงมองว่าบุคลากรไม่ใส่ใจทำหน้าที่ด้านการศึกษา ซึ่งผู้บริหารและครูจำเป็นต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งไปติดต่อกับชุมชน แต่ถ้าหากเป็นคนในท้องถิ่นดั้งเดิมจะสนิทกันเพราะเห็นกันมานาน จะเข้าใจว่าผู้บริหารและครูคนนี้ได้หนีไปไหนแต่ไปออกชุมชนอยู่ ซึ่งความไม่เข้าใจกันตรงนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่ศรัทธาและไม่ยอมรับโรงเรียนได้ ซึ่งตรงกับ วาด หนูมา (2540) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ได้แก่ ชุมชนแวดล้อมโรงเรียนเป็นชุมชนดั้งเดิมและมีรายได้น้อย และ สอดคล้องกับ วันชัย รอดฉาย (2544) ที่กล่าวว่า ศักยภาพชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน คือ ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชนที่มีลักษณะเคารพผู้อาวุโส และรักกันฉันท์ญาติมิตรเพราะการทำให้สังคมมีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชน

2.4 โรงเรียนขาดบุคลากรและงบประมาณในการสอนวิชาชีพ โรงเรียนส่วนใหญ่ที่สอนด้านวิชาชีพมักประสบปัญหาเรื่องครูสอนวิชาชีพ เพราะบุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพตามที่ชุมชนต้องการและสนใจจะศึกษา และเปิดสอนไม่ได้เพราะมีผลมาจากเรื่องงบประมาณจำกัด เพราะถ้าหากเป็นวิชาชีพที่มีความซับซ้อนต้องใช้เวลาในการเรียนรู้อาวนาน จึงไม่สามารถเชิญมาสอนให้ต่อเนื่องได้เพราะวิทยากรก็คือคนในชุมชนที่ทำอาชีพนั้นอยู่ หากมาสอนบ่อยๆ ก็ขาดรายได้ หากจ้างมาสอนประจำโรงเรียนก็ต้องจ่ายเงินมาก โรงเรียนจึงไม่สามารถเปิดสอนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฐพงษ์ แก้วตาปี (2543) กล่าวถึง ปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า สาเหตุหนึ่งของปัญหาเนื่องจากโรงเรียนขาดบุคลากร ขาดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ และตรงกับ สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น (อ้างถึงใน วิสุทธิ์ ราตรี , 2525) ได้สรุปผลการสำรวจการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนทั่วทั้งประเทศมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ ขาดงบประมาณ ขาดครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้านเฉพาะทาง และ ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2522) โรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษาที่ 1 มีปัญหาเรื่องงบประมาณ ครูสอนวิชาชีพ

2.5 การขาดการติดตามและประเมินผลกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนจากการศึกษาพบว่า สาเหตุที่กิจกรรมที่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรก็เพราะกิจกรรมที่โรงเรียนและชุมชนจัดร่วมกันมักขาดการติดตามผลร่วมกันระหว่างดำเนินกิจกรรม ไม่ได้คุยกันอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่ได้คุยกันก็ไม่รู้ว่ากิจกรรมดำเนินการไปถึงไหน กิจกรรมมีเป้าหมายร่วมกันคืออะไร มีอะไรที่ช่วยกันต้องปรับปรุงแก้ไข ช่วยกันประเมินผล แล้วแจ้งประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรับรู้นอกจากนั้นการขาดการติดตามผลและประเมินผลร่วมกันจะทำให้ความรู้สึกมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทั้งโรงเรียนและชุมชนทำร่วมกันน้อยลง และหากไม่ได้คุยกันก็จะเป็นในลักษณะต่างคนต่างทำ ซึ่งสอดคล้องกับ ฌูฟงส์ เกัวตาปี (2543) ที่กล่าวถึงปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า สาเหตุหนึ่งของปัญหาเนื่องจากขาดการประสานงานที่ดีกับหน่วยราชการในพื้นที่เพื่อจัดทำแผนงานร่วมกัน และ สวัสดิ์ ยศบุญเรือง (2541) ที่กล่าวว่าบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ตระหนัก และเห็นความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่มีความรู้และความเข้าใจน้อยในบทบาทและหน้าที่ดังกล่าว จึงทำให้การดำเนินงานส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่เพียงพอทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ไม่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกรรมการโรงเรียนเท่าที่ควร มีการประสานงานด้านวิชาการกับชุมชนน้อย

ข้อค้นพบใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบใหม่ว่า จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดโรงเรียนชุมชน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาสามารถกล่าวได้ว่า โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาไม่ได้เป็นโรงเรียนชุมชนอย่างแท้จริง เพราะไม่ได้มุ่งจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนทุกเพศทุกวัย เนื่องจากไม่มีโรงเรียนใดมุ่งจัดการศึกษาให้คนในชุมชน แต่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างจะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากกว่า ยังไม่ถึงเป็นโรงเรียนชุมชนอย่างแท้จริง แต่ก็มีศักยภาพและมีแนวโน้มที่จะพัฒนาให้เป็นโรงเรียนชุมชนได้ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก

สิ่งสำคัญที่เป็นอุปสรรคไม่ให้เป็นโรงเรียนชุมชนได้อย่างแท้จริงมี 2 ประการ สิ่งแรกคือจิตสำนึกของผู้บริหารและครูภายในโรงเรียน เห็นได้ชัดจากโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ครูส่วนใหญ่จะเป็นคนในชุมชนที่สนใจจะเข้าหาชุมชนไปสำรวจปัญหาในชุมชนไปคุยแลกเปลี่ยนความคิดกับคนในชุมชน หากเป็นคนนอกชุมชนก็จะทำงานในโรงเรียนมาระยะเวลาหนึ่งและเข้าหาชุมชนจนคนในชุมชนให้การยอมรับ ก็สามารถเข้าใจปัญหาได้เหมือนคนในชุมชนเช่นกัน ซึ่งอุปสรรคสำคัญ คือ ผู้บริหารและครูภายในโรงเรียนไม่สนใจที่จะเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากนัก เพราะส่วนใหญ่มองว่าคนในชุมชนมีความรู้ด้านวิชาการด้านการจัดการ

เรียนการสอนไม่มากนัก ไม่ควรเกี่ยวข้องกัน อีกสิ่งหนึ่งที่เป็นอุปสรรค คือ การขาดความรู้ความเข้าใจแนวความคิดโรงเรียนชุมชนและไม่มีนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด เพราะผู้บริหารและครูส่วนใหญ่จะมีความรู้แต่ด้านวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนและถูกสอนมายาวนานตั้งแต่เรียนในมหาวิทยาลัยจึงทำให้ลืมคุณค่าของภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน เมื่อถามถึงการที่จะให้ครูเข้าหาชุมชน ครูส่วนใหญ่จึงส่ายหน้าเพราะไม่เห็นความสำคัญของชุมชน เพราะไม่รู้จะเข้าไปทำไม เสียเวลา ไม่มีความจำเป็นอะไรที่ต้องเข้าไปคุยกับคนในชุมชน ซึ่งส่วนนี้ต้องใช้กฎและนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดมาเป็นแรงเสริม แต่ในส่วนครูที่อยากจะเข้าชุมชนแต่ขาดความรู้ความเข้าใจว่าเข้าไป

แล้วจะไปช่วยอะไรให้กับชุมชนได้บ้างในบทบาทครูของชุมชน ในส่วนนี้หน่วยงานต้นสังกัดควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดการศึกษาชุมชนและโรงเรียนชุมชนกับบุคลากรกลุ่มนี้

นอกจากนี้จากการศึกษา ถ้าหากครูสนใจจะเข้าชุมชน จะทำให้ครูเข้าใจจุดแข็งจุดอ่อนของชุมชน ครูจึงสามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนได้ เมื่อครูสามารถจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ตรงกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนก็จะทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของชุมชนเพราะโรงเรียนสอนเรื่องเกี่ยวกับชุมชน ใช้ชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ ให้ลงสัมผัสกับชุมชนเมื่อนักเรียนเรียนจบแล้วก็จะยังอยู่ในชุมชน เพราะรักและห่วงใยกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน นักเรียนที่รักชุมชนก็จะกลับมาพัฒนาชุมชนต่อไป ซึ่งจุดเริ่มต้นวงจรการพัฒนาชุมชนด้วยคนในชุมชนนี้จะเกิดขึ้นได้จากการปลูกฝังให้เด็กรักชุมชนจากการเรียนการสอนภายในโรงเรียนที่สอดคล้องกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. โรงเรียนทุกขนาดสามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรในชุมชนและปัญหาในชุมชนได้ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนควรยึดแนวความคิดการศึกษาชุมชน โดยผู้บริหารและครูควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนจากหลากหลายอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ให้ข้อมูลให้ข้อเสนอแนะ ร่วมจัดหลักสูตรหรือกิจกรรมและจัดการเรียนการสอนร่วมกัน นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนควรตระหนักถึงการมีส่วนร่วมต่อชุมชนในฐานะเจ้าหน้าที่สถาบันการศึกษา โดยเปิดตัวเองเข้าหาชุมชน เข้าร่วมงานหรือกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ให้ความสำคัญต่อการพุดจา สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดกับคนในชุมชน ถ้าหากโรงเรียนและชุมชนจัดกิจกรรมร่วมกันควรใส่ใจเข้าร่วมการประชุม วางแผน ดำเนินการ ติดตามงานและประเมินผลงานร่วมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ในประเด็นการทำงานร่วมกับชุมชนโรงเรียนทุกขนาดสามารถทำได้โดยจำเป็นต้องอาศัยวิสัยทัศน์จากผู้บริหารโรงเรียน ความร่วมมือ

จากครูผู้สอน ความศรัทธาจากคนในชุมชน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนจากการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2. หน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนในระดับจังหวัดระดับอำเภอและองค์กรเอกชนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาชุมชน เช่น ด้านสุขภาพอนามัยจากโรงพยาบาลและสาธารณสุข ด้านความมั่นคงและปลอดภัยจากกองทัพและสถานีตำรวจ ด้านการส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยส่งเสริมการเกษตร ด้านการพัฒนาชุมชนจากหน่วยพัฒนาชุมชนและองค์กรเอกชน ด้านจริยธรรมจากวัดและสถาบันทางศาสนาในชุมชน ด้านเศรษฐกิจจากหอการค้าจังหวัดและสถานประกอบการบริษัทห้างร้านต่างๆ ด้านการปกครองจากสถานีอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล กำนันผู้ใหญ่บ้านและอื่นๆ หน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ควรมีนโยบายชัดเจนที่จะให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ โดยเฉพาะภายในโรงเรียนตามเขตพื้นที่รับผิดชอบอย่างต่อเนื่องเพราะในแต่ละหน่วยงานจะมีความพร้อม ศักยภาพและองค์ความรู้ที่แตกต่างกันตามบทบาทของหน่วยงานที่ดำเนินการอยู่ หากสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนจะทำให้การจัดการศึกษาชุมชน ในลักษณะโรงเรียนชุมชนมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. บริบทของชุมชนมีผลต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ของคนในชุมชน เพราะบางชุมชนคนในชุมชนสนใจต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ สนใจศึกษาหาความรู้ข้อมูลใหม่ๆ มีปราชญ์ชาวบ้านมีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมาก มีการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทุกวัน บริบทแบบนี้ทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษาและอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ในบางชุมชนที่คนในชุมชนไม่ค่อยรับรู้ว่าการศึกษามีความสำคัญอย่างไร การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตัวเองจะได้รับผลดีผลเสียอย่างไร หรือไม่รู้แนวทางหรือวิธีการว่าตนเองจะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้อย่างไร ในส่วนนี้กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยควรจะจับมือเข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้และส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญข้อดีและประโยชน์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นคุณค่าของตัวเองและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยการจัดเวทีชาวบ้าน การจัดอบรมสัมมนา เมื่อคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ก็ควรจะให้ความรู้แก่คนในชุมชนในเรื่องการวิธีการและแนวทางที่คนในชุมชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการบริหารในโรงเรียนได้ จึงจะทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของแนวคิดการศึกษาชุมชนและโรงเรียนชุมชนมากขึ้น

4. กระทรวงศึกษาธิการควรให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง โดยขั้นแรกควรให้ความสำคัญต่อการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในรายวิชา การศึกษาชุมชน และสอนในเรื่องแนวความคิด โรงเรียนชุมชน สอนทั้งความรู้และทักษะการปฏิบัติการใน สถาบันการศึกษาที่ผลิตครู เพื่อให้ครูที่กำลังจบออกไปตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่อยู่ในชุมชนเห็น ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ขั้นที่สอง กระทรวงศึกษาธิการควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ให้มีความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด โรงเรียนชุมชน โดยการจัดฝึกอบรม จัดการศึกษาดูงานให้บุคลากรในโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับชุมชน อย่างใกล้ชิด ให้บุคลากรคิดและมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ให้เห็นคุณค่าของ คนในชุมชนอย่างแท้จริง มิใช่มองคนในชุมชนเป็นเพียงเครื่องมือของโรงเรียน ขั้นสุดท้าย กระทรวงศึกษา ธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลทางการศึกษา ควรนำ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการบริหาร โรงเรียน มาเป็นเกณฑ์ในการประเมินโดยประเมินตาม สภาพจริงจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนและคณะกรรมการต่างๆ ที่ทำงานใน โรงเรียน และ ควรประเมินอย่างต่อเนื่อง เพราะการให้ความสำคัญของคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการ บริหารงาน โรงเรียน จะทำให้ชาวบ้านและคณะกรรมการต่างๆ ที่ทำงานใน โรงเรียน ไม่เป็นสื่อ กระจาย